

" - Men skulde och nogen wiidere udi sin motvillighed och trolöshed fremherde, erviisendiss det samme dermed, att hand paa denne vor naadige kaldelse sig iche indstiller udi sit huss och hiem och i saa maade sig vor lydighed under-drager, den samme skal som en meenedere, trolöss undersaattere och aabenbare fiende baade lifff och eigendom uden ald naade bliffue straffet. Her alle som wederbör haffue sig hörsommelig at effterrette. - - -"

Utdrag från Karl XI:s första pardonsplakat till invånarna i "provincien Skaane" den 24 oktober 1676.

ANDRA MASSAKERN I KRISTIANOPEL

Pardonsplakat. Blodbadet i Kristianopel på Skånelands frihetskämpar. Sveket mot Kristianopels garnison.

Svenskarna lyckades inte få bukt med den skånska och blekingska partisanrörelsen, vilken i stället utvecklade sig till ett bygdekrig, eller ett folkuppror mot en urgammal fiende, som med våld satt sig fast i landet. Förgäves sökte svenske kungen att med hjälp av de så kallade pardonsplakaten komma till rätta med motståndarna. Generalpardonbrevet kom till stånd redan den 24 oktober 1676 och detta avslutades enligt det inledande citatet med hotet om livsstraff, om de motspänstiga inte föll till föga och fogade sig i herrefolkets diktat. Pardon var det inte tal om i det läget. Vad som återstod om man inte fogade sig var inte något annat än en bestialisk plågsam dödskamp.

Inte heller detta hjälpte. Nästa plakat kom den 9 december samma år. Här presenterade då den svenska överheten en nyhet, nämligen i den formen, att plakatet även tog form av förbud för det svenska krigsfolket att begå övergrepp mot den bofasta befolkningen. Således äntligen ett erkännande av att våldshandlingar förövats mot oskyldiga människor. Den 19 december, likaledes 1676, kom nästa pardonsplakat, utfärdat i svenske kungens fältläger i Belteberga. Kort därefter eller den 14 januari 1677 utfärdade Karl XI ännu ett liknande plakat från sitt läger i Vä.

Det kan noteras, att inget av breven utlovade pardon för de motståndsmän som inte gav upp kampen. Detta visades med all önskvärd tydlighet, ty samtidigt som kungen dikterade sitt plakat i Vä plågade svenska knektar livet ur infångade nordskåningar i det svenska fältlägret. Ursäkter eller förmildrande omständigheter var i det fallet helt okända begrepp för den svenske diktatorn.

Samtidigt med pardonsbrevet övergick svenskarna till att försöka isolera de främsta stödjepunkterna för friskyttörörelsen, nämligen fästningarna Kristianstad, Kristianopel och Karlshamns skans. Avsikten var att med alla medel bringa skogshäraderna i Göinge och Villand samt Blekinge till lydnad. I Småland

försökte man resa allmogeuppbåd för dessa strävanden. Från det hållet försäkrades Karl XI till och med att "många önskar gå ner till Skåne och ihjälslå var och en av de där infödde, därför att mellan dem har det alltid varit och är ännu ett osläckligt hat."! Det var ord och inga visor, ju mindre skåningar ju bättre plats för smålänningar och andra svenskar i det förlovade landet.

Under senare delen av 1676 började så en griptångsmanöver. Pontus de la Gardie gick i slutet av oktober över riksgränsen vid Loshult med en styrka på omkring 2000 man, av vilka omkring hälften var småländska bönder. Han avsåg att genom Göingehäraderna gå österut och möta vår gamle bekante överlöpare Ebbe Ulfeld, vilken ungefär samtidigt gick över riksgränsen vid Brömsebro, med en häravdelning som var något mindre än de la Gardies. Ulfeld avsåg, att gå västerut genom det upproriska Blekinge till den överenskomna mötesplatsen Ronneby.

I kustvägspassen vid Pukavik blev det tvärstopp för de la Gardie. Här satt blekingska och östskånska friskyttuppbåd i säkra ställningar. Svenskarna lyckades till slut ta sig igenom till priset av ett femtiotal stupade, men enbart för att därefter bli överfallna på nytt. De fångar som togs infördes av friskyttarna till Kristianstad.

Karlshamns skans var de la Gardies närmaste mål. Under den fruktlösa belägringen av skansen roade sig svenskarna med att bränna ner och ödelägga de dansksinnade böndernas gårdar i Asarumstrakten. De bravaderna ledde till att mordbrännarhären blev helt omringad av uppretade bondeuppbåd och därigenom tvingades de också att överge alla planer på en erövring av skansen. Färden gick så vidare österut till mötesplatsen i Ronneby. Här träffades de båda kämparna de la Gardie och Ulfeld. Den senare fick då bekänna, att han inte vågat sig på Kristianopels fästning och när då intet vidare fanns att erövra fick de överlevande småländska bönderna återgå, medan de la Gardie återvände till svenske kungens beskydd i Skåne.

Efter marschen till Ronneby genom norra Skåne noterade Pontus de la Gardie, att i hela detta land icke en enda trogen människa "är tillfinnandes, hvarken bland prästerskapet eller allmogen". Och folkupproret fortsatte som om ingenting hänt!

En liten reflektion i anslutning till detta ger vid handen, att svenske kungen uppbådade "sina" bönder i Småland för denna "rensningsaktion" och i jämförelse därmed kan än en gång upprepas att danske kungen med samma rätt kunde uppbåda "sina" bönder i Skåne och Blekinge, eftersom han betraktade sig som Skånelands laglige härskare och att han dessutom hade den stora massans sympatier för Danmarks och Skånelands sak mot de ovälkomna inkräktarna.

Då vare sig pardonsplakaten eller pacificeringstågen gav något resultat skickade Karl XI sin betrodde man, riksrådet Johan Gyllenstjerna, försvenskningens apostel, ut på det så kallade edkrävartåget genom Blekinge och norra Skåne i början av 1677. Den 28 januari gick han över riksgränsen i öster med en styrka av omkring 1700 man. Varav några hundra utgjordes av reguljära svenska trupper, medan resten var uppbådade bönder från Kalmar län. Närmaste målet var Kristianopel, Gyllenstjernas manskap tvingades dock ganska snart tillbaka över gränsen efter utfall av fästningens besättning.

Några dagar senare - natten till den 9 februari försökte en annan svensk avdelning under överstelöjtnanten Karl Gustav Skytte betvinga Karlshamns skans med en styrka av 800 man. Även detta försåt misslyckades. Anfallet slogs tillbaka med sådan kraft att Skytte fick lämna en fjärdedel av sin styrka på slagfältet. Skansbesättningen, som genom sina kunskskapande friskyttar visste vad som väntade dem, hade huggit upp isen mellan fastlandet och kastellet. Detta samt den häftiga beskjutningen från kastellets vallar, gjorde att fienden inte förrän försent observerade vad som väntade dem. De som inte blev skjutna drunknade i det iskalla vattnet. Resterna av avdelningen förenade sig senare med Gyllenstjernas kombinerade knektuppbåd.

Den 11 februari återupptog Gyllenstierna belägringen av Kristianopol och den 22 i samma månad dagtingade den danske befälhavaren Lütsow. Av ackordet framgick, att besättningen skulle få fritt avtåg till den gräns som var Sjöland närmast. Härifrån undantogs dock svenska krigsfångar och andra svenska medborgare.

Föga anade Lütsow följderna av detta. Först nu fick han full vetskap om vad det ville säga, att ingå avtal med den svenska militären. Knappt var svenskarna komna innanför murarna förrän de genast urskiljde fästningens friskyttuppbåd. Här fick nu avtalskränkarna gratis och franko 141 man ur fästningens garnison, - frihetskämpar från Blekinge, Göingens och Villands gränssocknar. Människor av kött och blod som inte gjort något annat än att efter bästa vilja och förstånd försökt försvara sitt land mot en grym och oförsonlig ockupationsmakt. - De fick nu plikta med livet för sitt fosterlandsnit!

Processen blev kort! Gyllenstjerna i svenske kungens namn uttalade, att rövarpaketet mangrant förverkat sina liv. Någon pardon var det inte tal om. Samtliga fördes ut från fästningen till den så kallade Stegelyckan, där svenskarna inledningsvis förlustade sig med en bestialisk misshandel av sina offer. De fjättrade friskyttarnas armar, ben och bröstkorgar krossades genom slag av störrar, järnstänger och andra tillhyggen. Blekingeekarnas grenar frestades till bristningsgränsen av de därefter uppsnarade blodiga motståndsmännens kroppar. De betraktades inte som stridande part trots deras friskyttetillhörighet. Den tolkningen stod "de svenske" för. Deras verksamhet var ensidigt kriminaliserad och de tillhörde ju dessutom den "svenska nationen", och som sådana hade de förbrutit sina liv då de burit vapen mot sina svenska "landsmän".

Fästningens tyska soldater fick inte heller fritt avtåg, de uttogs nämligen genast till svensk krigstjänst. Den återstående delen i form av danska soldater fick i den kalla vintern "fritt avtåg" under bevakning. Men inte heller här gällde längre det nyss ingångna avtalet. Mitt i den osedvanligt kalla vinterkylan tvingades besättningen, att under vapenhot marschera till norska gränsen! Det var inte många som överlevde den promenaden. Sveket visar med all önskvärd tydlighet vad den karolinska arméns hejdukar gick för. Det var också en mätare på den svenska ordhålligheten mot sina besegrade motståndare. Hämnd till varje pris var parollen. Svek eller inte saknade betydelse och detta var inte sista gången. Bloddrypande dagar stod för dörren för Blekinges och östskånes frihetskämpande folk.

Kristianopels kommandant lyckades levande gå till Norge, ovetande om att ett ännu värre öde väntade honom efter hemkomsten till Danmark. Där fick han nämligen sona sitt förrädiska och onödiga uppgivande av fästningen med sitt liv.

Genom Kristianopels fall kom hela östra Blekinge i svenskarnas våld, eller som svensksinnade historieföreljare brukar uttrycka det, "landet rensades och befriades"! Priset tiger man med, liksom med bakgrunden. Svenske kungen fick dock paper på att han nu blivit kung över en "trofast" allmoge i Östra Härad. De tvingades under vapenhot sätta sina bomärken på det av Gyllenstjerna presenterade "trohetsbrevet". De skulle nu och för framtiden vara den svenske kungen lydiga och icke heller "tåla någon snapphane hos sig". Vid brott mot den försäkran blev domen hård. Det skulle komma att bestraffas med 1000 riksdaler i böter samt skulle urskillningslöst var tionde man i socknen uttagas för hängning!

Pardon i svenske, - nej, det var det inte längre tal om, den totala försvenskningen av Skåneland hade startat. . . .